

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KOMENSKÉHO
V BRATISLAVE**

Katedra slovenských dejín

I – 2010 – 2

Štúdie o minulosti Slovenska a sveta

Editor
Peter Podolan

Bratislava 2011

HISTORIA NOVA

I – 2010 – 2

recenzenti

prof. PhDr. Peter Kónya, PhD.
doc. PhDr. Miroslav Daniš, CSc.

zodpovedný redaktor

Mgr. Peter Podolan, PhD.

redakčná rada

prof. PhDr. Jozef Baďurík, CSc.

Mgr. Mgr. Milota Floreková, PhD.

prof. PhDr. Roman Holec, CSc.

PhDr. Ľubomír Gašpierik, CSc.

prof. PhDr. Ján Lukačka, CSc.

Mgr. Peter Podolan, PhD.

doc. Dr. Martin Homza

Mgr. Martin Vašš, PhD.

PhDr. Peter Zelenák, CSc.

© *autori* – Eva Benková, Daniel Gahér, Tomas Maier, Helena Markusková, Ľudmila Maslíková, Adam Mesiarkin, Katarína Nádaská, Zuzana Orságová, Peter Podolan, Mária Tarabová, Juraj Valko, Martin Vašš

© Katedra slovenských dejín Filozofickej fakulty Univerzity Komenského

© STIMUL – Poradenské a vydavateľské centrum Filozofickej fakulty UK

adresa redakcie

Univerzita Komenského v Bratislave

Filozofická fakulta

Katedra slovenských dejín

podolan@fphil.uniba.sk

Gondova ul. 2

P. O. Box 32

http://www.fphil.uniba.sk/index.php?id=historia_nova

814 99 Bratislava

ISBN 978-80-8127-017-8

obsah

editoriál (Peter PODOLAN)	6
štúdie	
Eudmila MASLÍKOVÁ <i>Vývoj osídlenia Dolného Ponitria do polovice 14. storočia</i>	8
Eva BENKOVÁ <i>Prítomnosť Mariášiovcov v Gemeri v kontexte súdneho sporu s Bubekovcami a pánmi zo Štítnika o majetky panstiev Brzotín a Krásna Hôrka</i>	32
Tomas MAIER <i>Prvé obliehanie Viedne Osmanmi (27. september – 14. október 1529)</i>	53
Mária TARABOVÁ <i>Život a dielo Juraja Križaniča</i>	73
Peter PODOLAN <i>Cestopisné črty, slovenské a uhorské reálie v Kollárových Pamätiach z mladších rokov života</i>	87
Juraj VALKO <i>Dejiny očami Jozefa Škultétyho</i>	116
Martin VAŠŠ <i>Oscilácia medzi slovenskou a československou otázkou vo vedomí Antona Štefánka</i>	138
eseje	
Martin VAŠŠ <i>V zajatí štruktúry trópov (Nad knihou Tropika diskurzu Haydena Whita)</i>	164
jubileá	
Helena MARKUSKOVÁ <i>100. výročie narodenia Jozefa Blaskovicsa</i>	171
podujatia & správy	
Adam MESIARKIN <i>Medzinárodná konferencia Stredoveká Rus a susedia (IX. – pol. XIII. stor.), Krakov, 24. – 26. november 2010</i>	174

Katarína NÁDASKÁ*Jubileum 400. výročia úmrtia Caravaggia.**Výstava „Caravaggio“ v priestoroch Scuderie del Quirinale v Ríme,
20. február – 13. jún 2010*

176

Peter PODOLAN*Archeologický výskum kostola Všetkých svätých v Dechticiach,
6. – 23. júl. 2010*

178

anotácie**Daniel GAHÉR (anot.)***TURCSÁNY, Juraj a kol. Svätý Jur 1209-2009 : Dejiny písané vínom.**Svätý Jur : Mesto Svätý Jur, 2009, 256 s.*

181

Zuzana ORSÁGOVÁ (anot.)*RADY, Martyn; VESZPRÉMY, László (ed.) Anonymi Bele Regis Notarii Gesta Hungarorum
a BAK, János M.; RADY, Martyn (ed.) Magistri Rogerii Epistola in Miserabile Carmen
super Destructione Regni Hungarie per Tartaros Facta.**Budapest : Central European University Press, 2010, 1. vyd., 268 s.*

182

recenzie**Peter PODOLAN (rec.)***DANIŠ, Miroslav – VALACHOVIČ, Pavol (ed.).**Historické štúdie. Medzi antikou a stredovekom.**Rímska a germánska spoločnosť v barbarských zákonníkoch.**Bratislava : Stimul, 2010, 302 s.*

183

miscellanea*Podakovanie doc. PhDr. Pavlovi Valachovičovi, CSc.*

188

o autoroch

189

editoriál

Na úvod prírastku v edičnom rade projektu *Historia nova* možno vysloviť, že je potešujúce vidieť množstvo nových faktov a informácií, ktoré obohacujú poznanie o našej minulosti, za čím sa skrýva kus usilovnej práce. Nové číslo je na stole, takže sa stačí iba začítať do jeho stránok.

Súčasne sa stal uplynulý rok dejiskom mnohých udalostí, nad ktorými sa treba zamyslieť. Bolo by prehnané tvrdiť, že sa slovenská historiografia ocitla na križovatke či dokonca na scestí – zvlášť preto, lebo veríme, že jej zdravé jadro zatiaľ nepodľahlo skazonosným módnym trendom novej doby.

Pri hodnotení situácie v spoločenských a humanitných vedách vôbec nemusíme byť naivní a nevidieť množstvo nie celkom šťastných riešení – preferovanie kvantity pred kvalitou, kolektívne monografie, ktorým by skôr pristal názov zborník (za ktorý sa netreba hanbiť), systém grantov, ktorý núti peniaze tiecť tými správnymi riečiskami (na druhej strane kľučkovanie a hľadanie skuliniek v nastavení), vykonávanie iba tých aktivít, ktoré sa „počítajú“, alebo klesajúcu úroveň vzdelanosti a vôbec mentálnej úrovne – paradoxne povedľa stúpajúceho počtu ľudí „dipólovaných“. Pritom práve raster aktivít, ktoré nie sú honorované, nevykazujú sa v tabuľkách a nevalcujú kvantitou kvantity, predstavuje skutočnú prestíž vedného odvetvia – naháňanie sa za gólmi, bodmi a sekundami nie je v historiografii nutné.

Zbytočne nafúknutou témou je videnie spojenia histórie s politikou, o ktorom nie je potrebné filozofovať – je zrejme, akým spôsobom politika narába s vedeckými výsledkami a tieto pechtle – mechtle nakoniec preukázateľne vždy viedli k degradácii celého vedného odboru – potrestaní tak nie sú tí so špinou za nechtami, ale celý historický „stav“. Déjà vu obrazy by práve historici mali vidieť v správnej perspektíve vďaka početným analógiám vo veľkej pamäti sveta. Nanešťastie, charivari, ktorého sme boli v nedávnej minulosti svedkami, iba dáva dôvody niektorým prázdny hlavám domnievať sa, že humanitné či spoločenské vedy sú pre spoločnosť zbytočné. Argumenty nie sú potrebné, títo biedni idioti vynášaním takýchto súdov popierajú vlastnú logiku. Zápalky však týmto deťom do rúk vkladať nemusíme.

Dnešná historiografia má zrejme najviac možností ako poslať frázu, že dejiny píšu víťazi (dnes už nielen vojnových stretov), na smetisko dejín a definitívne sa tak zbaviť predstavy histórie ako slúžky mocných, či navoňanej (hoci trochu zapáchajúcej) predajnej devy. Je preto smutné, že niektorí z našich „kolegov“ majú stále dobrovoľné nutkanie pestovať špecifické odrody „alpinizmu“. Je to však isto ich názor.

Človek je bytosťou... a tu sa definícia pojmu zadrháva, pretože vieme, čím všetkým človek bol, je a bude – a že sa jeho prirodzená náтура nezmení. Ani historik nikdy neprestane byť človekom, ale súčasne si vybral cestu vedca a to znamená záväzky. Nesmieme zabúdať, že každý historik je dieťaťom svojej doby a každú sekundu svojho života podlieha vplyvom okolitej skutočnosti ale i svojim predstavám o nej – hovoriť o objektivite je preto priam nemožné, v tomto prípade ale ide o snahu priblížiť sa k méte nedosiahnuteľnej dokonalosti – čo je jeho povinnosťou.

Žiadnu funkciu preto nemôžu zohrávať osobné ambície, prestíž, pýcha, osobný prospech či judášsky groš. Je iste márne vyzývať tých, ktorí sa týchto výdobytkov odmietajú vzdať, aby prestali kalieť vodu a opustili svätyňu historického rozjímania – najmä preto, lebo ohlušení falošnými sirénami doby i svojich klamov, oslepení brvnami vo svojich očiach vidia samých seba ako čisté bytosti. Zlí sú vždy tí druhí.

Pre každého človeka, aj pre historika, by mala byť sebauspokojením poctivá práca a výsledky, ku ktorým sa prepracoval pri najlepšom vedomí, so svedomím. S ohľadom na budúcnosť slovenskej historiografie môžeme iba dúfať, že sa nepokojní duchovia utíšia, alebo stratia v Erebe.

Pravda ako všetky veci, sa skladá z rozličných stránok, drobností, ktoré možno nikdy nebude dopriate správnym spôsobom uchopiť jednotlivcovi. Preto si každá hypotéza zaslúži zváženie a diskusiu – nie apriórny odsudok kvôli nejakého „dresu“ obľúbeného ragbyového tímu. Pretriasanie odbornej problematiky patrí do akademických kruhov a tradičným, zaužívaným riešením bolo vedenie odbornej polemiky na stránkach tomu zodpovedajúcich médií. Pri konfrontácii téz ich nemožno vytrhávať z kontextu a preto by polemické repliky mali mať vždy formu vedeckej práce, najlepšie štúdie či v prvom slede aspoň recenzie. Hlúposti a emotívne vyjadrenia v písomnej forme na platforme blogov či všelijakých pofidérnych plátkov sa nevelmi líšia od krčmovej diskusie či internetových debát vedených aktívnymi mudrákmi. Mať svoj názor neznamená mať pravdu či byť odborníkom; na druhej strane nesmie pri formovaní záverov chýbať zdravý rozum a logika. Fenomén doby – vyhraňovať sa kriticky, byť „proti“ niečomu, avšak nikdy nie „za“ niečo, nebudovať, ale iba opravovať či v horšom prípade búrať, sa aj tu prejavuje v smutne dekadentnej podobe. Myslenie už teda nestačí na uvedomenie si existencie. Potrebujeme ale skutočne krikľúňov a čmárkárkov?

Je škoda, že výsledky historiografie nie sú vo väčšej miere prezentované aj na obrazovkách televízie; prijateľných formátov, dokumentov i fundovaných priateľských posedení je stále málo. Zaiste sú však zbytočné estrády, bojovné stretnutia, záplavy hlások a zvlášť slová vyslovované za účelom zosmiešnenia, často však s cieľom „kiaľ by ste mohli zabíjať“.

Žiaľ, nielen morálka zostáva kdesi na chvoste mentálneho vzorca dnešnej spoločnosti. Vytrácajú sa i kedysi bežné normy slušného správania, ktoré zrejme už aj osoby primeraného veku nemal kto naučiť. Zrejme teda zlyháva i inštitút rodiny. Upadajúcu úroveň spoločnosti by však humanitné vedy kopírovať nemuseli.

Na záver tejto úvahy si radšej zaželajme všetko dobré do nového roku a zaprisahajme sa, že sa na vyššie zmienených nešvároch nebudeme zúčastňovať ani perom ani slovom (už vôbec nie ohňom a mečom) a že novú slovenskú historiografiu budeme posúvať vpred iba v pozitívnom zmysle. Udeľme si znak pokoja.

Peter Podolan

HISTORIA NOVA

I – 2010 – 2

Štúdie o minulosti Slovenska a sveta

Univerzita Komenského v Bratislave
Filozofická fakulta
Katedra slovenských dejín
Gondova ul. 2
P.O. Box 32
814 99 Bratislava

Editor: Peter Podolan

Redakčná úprava: Peter Podolan

Redakčná a jazyková úprava anglických textov: Zuzana Hajachová

Vydanie prvé; 2011

Pre **Katedru slovenských dejín Filozofickej fakulty UK**

vydal

STIMUL – Poradenské a vydavateľské centrum Filozofickej fakulty UK

Bratislava 2011

ISBN 978-80-8127-017-8

EAN 9788081270178